

मा०सौ०दक्ष० पूर्व(वे)कावे मयः ठञि वृद्धिः । पौर्व(वे)-
 कालिक इत्येव तत्प्राये लि० स्त्रियां ङीप् इति भेदः ।
 पूर्व(वे)कृतं पु० पूर्वा(वां) करोति कृ-किप् कृत्तो पुं वत् ।
 १पूर्व(वे)दिग्बलं चके आदित्ये शतदधिमे इन्द्रे च यजु०
 १०२६ । २पूर्व(वे)कारकमात्रे लि० ।
 पूर्व(वे)कोटि स्त्री विप्रतिपत्तौ पूर्वोपात्ते विषये पूर्वपक्षे
 पूर्व(वे)गङ्गा स्त्री नित्यकः । नर्मदानद्यां हेम० ।
 पूर्व(वे)चित्ति लि० चित्त-भावे क्तिन् पूर्व(वे) चित्तिः स्मरणं
 यस्य । १पूर्वोक्तभवविषये यजु० ११।११।११४१ । २अप्सरो-
 भेदे स्त्री हरिवं० १२अ० ।
 पूर्व(वे)ज पु० पूर्वजिन् कावे जायते जन-ड । ज्योत्स्नातरि
 रघुः १०।१६ । २ज्योत्स्नागिन्यां स्त्री अमरः । ३पूर्वकाल-
 जातमात्रे लि० । “ज्योत्स्नाभूयोयमिच्छन्ति मासमाषाढ
 पूर्व(वे)जम्” । ४चन्द्रलोकस्थे दिव्यपितृगणे “अथ
 पूर्व(वे)जाः” पितरश्चन्द्रगोबल्या न्यस्तशस्त्राः स्रग्धामुजः ।
 कव्यबालादयस्ते च” लि० । ५पितामहादौ “स
 पूर्व(वे)जानां कपिलेन रोषात्” रघुः । [लि०] ।
 पूर्व(वे)जिन पु० कर्म० । प्राचीने जिनभेदे मञ्जुचोपप्रभृतौ
 पूर्व(वे)दक्षिणा स्त्री पूर्व(वे)स्या दक्षिणस्याश्चान्तराणां दिक्
 “दिङ्नामान्तराणां” पा० स० । पूर्वदक्षिणयोर्दिशोरन्त-
 राणां दिशि । अग्निर्कोणे शतहिक्षे देये च मार्क०
 पु० ५८ अ० ।
 पूर्व(वे)दिक्पति पु० कर्म० इतः । इन्द्रे हेम० । पूर्व(वे)दिगो
 मांदयोऽप्यत्र । २नेषसिंहाराशिषु । “प्रागादिकजुभां
 नाथा यथासंख्यं प्रदक्षिणम् । मेवाद्या राशयो श्रेया
 स्त्रिराहन्तिपरिभ्रमात्” ज्यो०त० ।
 पूर्व(वे)दिग्बल न० दिग्बलशब्दे १५७१ प्र० उक्ते सूत्र्या-
 दिपदाणां कालभेदे पूर्वस्यां दिशिभवे बलभेदे
 पूर्व(वे)दिग्बल न० पूर्वादौ वदनमस्य । दिग्बलशब्दे
 १५७१ प्र० उक्ते मेघसिंहधनुराशित्तिके
 पूर्व(वे)दिग् स्त्री कर्म० । प्राच्यां दिशि यस्यां दिशि येषां
 सूर्यस्य प्रथमदृष्टिः तेषां सा दिक्प्राची । तज्ज्ञानो
 पायच दिग्ज्ञानशब्दे १५७४ प्र० दृश्यः ।
 पूर्व(वे)दिष्ट लि० पूर्व(वे) दिष्टं भाग्यं साधनत्वेनाख्यस्य
 अथ । पूर्वभाग्यातुरूपेण जाते । दुःखादौ “देवैर्भर्त्स्य
 वत्प्रोक्तं पूर्व(वे)दिष्टं हि तत् कृतम्” भाग० ६।१७
 जो० । पूर्व(वे) दिष्टम् । २पूर्वविहिते लि० ।
 पूर्व(वे)देव पु० पूर्व(वे) देवाः । १असुरे अमरः । तेषां प्रथमं

देवत्वेन जायमानत्वे ऽपि अन्यायाचरणात् ततो भ्रष्टानां
 दैत्यभावं प्राप्तिरिति पौराणिकी कथातुल्येत्या । कर्म० ।
 पूर्वतनयोः देवयोः शनरनारावणयोः हि० व० ५
 भा० उ० ४८ अ० ।

पूर्व(वे)देवता स्त्री कर्म० । अनादिदेवभावेण पितृषु “अक्रो-
 धनाः शौचपराः सततं ब्रह्मचारिणः । न्यस्तशस्त्रा
 महाभागाः पितरः पूर्व(वे)देवताः” मनुः । तदधिकं
 पितृशब्दे दृश्यम् ।

पूर्व(वे)देश पु० पूर्व(वे)वर्ती देशः । जम्बुद्वीपस्थे देशभेदे
 स च देशः दृ० सं० १४ अ० कूर्मविभागे दर्शितः ।

पूर्व(वे)नदी स्त्री कर्म० । कूर्मविभागे उक्तायां पूर्वदिक्स्यायां
 नद्याम् ततो नद्यालत्वात् ढक् उत्तरपदवृद्धिः पूर्वनादेव
 तत्त-भवे लि० ।

पूर्व(वे)पक्ष पु० कर्म० । १युक्तपक्षे अमरः । शास्त्रीयसंशय-
 निरासार्थप्रश्ने शक्तिकायाम् । २विद्वान्निर्विद्वकोटौ “वि-
 षयो विषयश्चैव पूर्वपक्षस्तथोत्तरम्” इत्युक्ताधिकरणा-
 न्वयभेदे व्यवहारे प्रतिज्ञापरपर्याये माषापवच्छेदे
 ४प्रथमावयवभेदे । तच्चक्षणादिकं वीरमि० उक्तं यथा
 “पूर्वपक्षः स्मृतः पादो द्वितीयस्तत्तथा । क्रिया-
 पादस्तृतीयस्तु चतुर्थो निर्णयस्तथा” इति वृहस्पतिवच-
 नस्य निर्णयफलकपरामर्शरूपप्रत्याख्यतपरमेव निर्णय-
 पदस्यपचारार्थत्वाद् “इतरथा पूर्वोदाहृततद्वचनविरोधः
 स्यात् । तत्र प्रतिज्ञावादी कः स्यादित्यपेक्षिते नारदः
 “रात्रौ कृत्यात् पूर्वभावेदनं यस्तस्य ज्ञेयः पूर्ववादो विधि-
 श्रौः” इति पूर्ववादः प्रतिज्ञा । पूर्ववादकस्यैव प्रतिज्ञावादि-
 तेत्वस्यापवादनाह स एव “यस्य वाभ्यधिका पीडा
 कार्यं वाभ्यधिकसम्भवेत् । तस्यार्थवादो दातव्यो न यः
 पूर्वं निवेदयेत्” । अर्थवादः प्रतिज्ञा । वृहस्पतिः
 “अहं पूर्व(वे)कया यातावर्षिप्रत्यर्चिनो यदा । वादो वर्षा-
 तुपूर्वेण स्याद्वाः पीडामवेक्ष्य चेति” । मत्तुरपि “अथो-
 नर्षातुभौ बुद्धा धर्माधर्मा च केवलो । वर्षक्रमेण स्वर्षेण
 पश्येत् कार्याणि कार्यिणाम्” । ब्राह्मणादीनां युन-
 पदधर्मधिकरणं प्राप्तानां वर्षानुक्रमेण ब्राह्मणस्यादौ
 ततः क्षत्रियस्येत्येवमादिक्रमेण चतुष्पादव्यवहारः प्रव-
 र्त्तनीयो राज्ञा पीडाधिक्यकार्यगौरवं चेदर्थिप्रत्यर्चिनो-
 रन्यतरस्य तदा न पूर्ववेदनक्रमो नापि वर्षक्रमः । यदा
 त सर्वे स्वर्षास्तदा आवेदनक्रमः । युनपदावेदने च
 मानवर्षत्वे समानपीडत्वे च स्वभ्यवभाषतीत्यनेति